Do anh Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng nhà kho Quán Ven Đường

1929 THANG 1er NGAY 15
Năm mậu thìn tháng 12 ngày 8
Xuất bản thứ ba, thứ năm, thứ bảy
Mua báo phải trả tiền trước
Báo-quán, Tòa-soạn và Sở tiếp lời rao
ở đường Lagrandière, số 72
Giây thép nói : 606.
SAIGON

ĐUỐC NHÀ NAM

Những xứ thuộc địa cũng như trái trên cây : trái còn xanh thì trái ở với cây ; trái chín trái lại lìa.

TURGOT.

NÓI CHUYỆN LAO-ĐỘNG

Đương thời đại bây giờ muốn cho nhân-loại sanh tồn phải làm sao ? Theo ý kiến hẹp hòi của tôi xin trả lời : muốn cho nhân loại sinh tồn chỉ có hai điều cốt nhứt : 1) làm 2) ăn. Làm mà không ăn cũng không được, ăn mà không làm cũng chẳng hay. Nhưng trong sự làm và ăn đó phải có công lý nhân đạo mới được. Mình làm đổ mồ hôi sôi nước mắt, chịu trăm bề cay đắng ngàn nỗi tủi hổ thời, để cho một hạng người được ăn sung mặc sướng cũng chẳng tội gì, còn hạng người nầy ỷ có tiền của và thế lực dùng cường quyền đè ép kẻ bần dân rán gân rán cốt làm cho lợi để thân mình được cảnh chà phụng nem công, quấn hàng áo gấm, thế thì chẳng công bình gì. So như một anh chủ sở đồn điền và một người cu ly, hai người đều loài người, ở chung một trời đất, người nào cũng ăn cũng mặc cũng nuôi vợ nuôi con, thế mà ông chủ đồn điền hằng ngày lợi có mấy ngàn bạc, còn người cu ly chỉ ăn cơm 4 các. Sự bất công đó bởi ai gây ra ? Ở nước ta bây giờ bọn tư-bổn chẳng biết vận mạng Lao động là gì, còn bọn lao động cũng ít người nghĩ đến quyền lợi mình, chúng nó chỉ biết cái thân đi làm thuê chớ có nghĩ đến sự chúng nó xâm cơm sẻ áo cho kẻ phú gia kia đâu ! Bọn lao động ở chốn thành thị đã tỉnh hồn chút đỉnh, chỉ có bọn lao động ở các sở đồn điền xem như càng ngày càng khiếp nhược, sự khiếp nhược đó không phải xuất hiện khi chúng nó ở nhà, hễ người nào đã bị đem đến chỗ rừng xanh, giơ tay ký tờ giao kèo với chủ đồn điền thì phải bị nơi cá chậu chim lồng rồi đó. Trên có ông vua tư bổn, dưới có mấy quan đại-thần như là : assistants tây, surveillants và cai Annam, ra oai ra quyền đày đọa, tài gì cu ly ta không khiếp nhược. Ở giữa chốn rừng xanh nầy họ làm như một cõi riêng của họ ; tuy là có pháp luật của nhà nước, nhưng có thi hành cho đúng đâu ! họ thi hành không đúng, bọn cu ly có biết cũng chẳng làm gì họ được, một năm mới có quan thanh tra đến một lần, nhưng quan thanh tra đến thì họ đã biết trước rồi, xem như hồi ông Bùi-bằng-Đoàn vào Nam, có anh chủ đồn điền bình nhật độc ác với cu ly, để bọn thừa hành dưới đánh cu ly chết thì bỏ, rồi nó khai rằng người cu ly ấy trốn, có khi nó đốt bàn chân và cắt tai cắt mũi cu ly ta, nghe tin ông Bùi đến nó kêu cu ly nó bảo : quân chúng bây vào, chỗ ăn chỗ ở cho chúng bây mỗi ngày làm vài giờ thì về : chớ bây bị ký contrat phải ở với tao ba năm nữa, bây phải giữ hồn, thằng nào kêu ca điều gì phải liệu lấy. Khi ông Bùi đến có đứa ra kêu rằng anh chủ tây đốt bàn chưn nó, khi ấy ông Bùi lại hỏi tụi surveillants, chúng nó cũng nịnh theo nói rằng không có. Họ tự lập pháp ra rồi, bọn tùng sự dưới tuân theo mà thi hành pháp luật, xin chư độc giả xem mấy điều này đủ rõ :

1) Tiền lương mỗi ngày chỉ bốn cắt, các món đồ ăn mặc của dân họ chẳng liệu cách gì cho rẻ bớt, để các tiệm bán đắt quá, như một hộp quẹt hai xu, một bánh thuốc lào một đồng tám.

2) Khi ở nhà có cùng mạt đi nữa cũng làm được cái nhà tranh vừa đủ ở, đến đây họ làm nhà trên thì lợp kẽm nóng quá, chừa mỗi buồng một cái cửa, phên vách chẳng kính, mùa hạ nực quá, mùa đông lạnh quá, họ bắt 4, 5 người ở chung một buồng, buồng ấy rộng độ mười sáu thước tây, trong đó nào ở nào ăn, nồi dĩa, lửa củi, đầu chất chứa đó cả, nên chi chỗ ở xem chẳng có vệ sinh gì.

3) Công việc làm mỗi ngày nhà nước định 10 giờ, kể cả giờ đi và giờ về, nhưng ít khi họ thi hành cho đúng, làm gần thì trưa được về trại, xa thì ở lại ngoài đồng, nhưng buổi trưa được về trại cũng ít khi lắm, may vài tháng mới được một lần, trong luật lao động có nói hễ dân buổi trưa ở lại ngoài đồng thì chủ đồn điền phải làm sao cho nắng khỏi nóng, mưa khỏi ướt, thế mà họ có làm chi đâu, dân làm có chỗ nào còn có cây lá tự đồn lấy lá làm chòi mà nghỉ trưa, còn khoảng nào hoang khô, không có cây, phải cam tâm ngồi ngoài nắng, mưa gió thì giơ một tấm áo tơi mà núp lên nơi mấy gốc gỗ (nắng và mưa trên mấy miền thượng du Nam kỳ dữ lắm) vì thế nên dân ta hay đau ốm nhiều chứng nặng lắm, khi ở nhà ngó ra bộ con người, khi vào sở làm xem như giống người ở đâu lạ mới đến, còn một bọn surveillant và cai đem lòng trâu dạ chó để hết lòng trung thành với chủ, ở một sở kia về tỉnh Biênhòa, có người surveillant chết, [illegible] Serviteur très dévoué, bắt dân làm quá thì giờ, lại đánh đập khổ sở lắm, nếu giá có dịp nào vào Namkỳ xin đến mấy sở cao su mà xem, phần nhiều bọn surveillants cầm mỗi đứa mỗi cây ba ton dài độ một thước, to bằng ngón chân cái, tôi xem cái roi của sắp chăn trâu ngoài ta, còn nhỏ hơn cây ba ton của bọn đó. Khi chúng nó đánh dân ta, bất kể chỗ nào nó dùng cây đó nó đánh, vài ba chục, dưới chân thì giày tây nó đá (thử giày làm nông). Tôi so sánh cái cây ba ton của bọn surveillants và cái roi chăn trâu của bọn mục đồng mới biết bọn Surveillants nó đánh dân ta quá đánh trâu đánh chó. Có một điều nầy rất lạ, mà tôi đã quan sát nhiều phen nên mới nói : Những người surveillants Namkỳ họ còn có chút nhân từ, còn mấy bác surveillants Bắc-kỳ sao chẳng thương đến đồng bào của họ, chúng nó hà hiếp đồng bào chúng nó lắm, không phải tôi có ác cảm chi với mấy bác surveillants Bắckỳ, thiệt mắt tôi đã thấy, mà một sở cao su kia về tỉnh Thủdầumột 500 người cu ly đều nói như thế cả. Một ngày kia cu ly phải làm corvée đến 9 giờ mai, theo luật lao động chỉ làm hai giờ, tôi thấy ngày chúa nhựt bắt dân làm đến 3 giờ đồng hồ, tôi nói với thầy surveillant Bắc : có note ông chủ bảo ngày chúa nhựt không nên bắt cu ly làm quá 2 giờ, thầy surveillant bảo tôi đừng cho cu ly biết điều đó. Khi tùng tiền lại lấy oai quyền bắt dân đóng góp, nói rằng cúng quỉ cúng thần, xét thiệt ra góp được 100 đồng thì nó bỏ túi hết 70 đồng rồi, đứa nào cứng cổ không góp, khi ra đồng nó tìm chuyện nó đánh, có người theo đạo không chịu đóng tiền cúng, nó cũng không chịu. Nhiều người lại hủ lậu muốn cái hư danh, bắt dân gọi bằng ông, bằng quan, chớ gọi thầy họ cũng không ưng. Khi ông chủ tây đi vắng ít ngày, cu ly phải gọi các người surveillants đó là ông chủ, đứa nào tôn hô như thế thì được yêu mến, ra đồng nằm ngủ, cũng khỏi bị đòn.

4) Cách hành phạt dị kỳ lắm, như một người cu-li nói điều gì mất lòng

(Xin đọc tiếp qua trương số 3)

ĐÔNG-DƯƠNG THỜI-SỰ

SAIGON (*xóm chiếu*)

Cu-li vật rương đánh nhau

Bọn cu-li vật rương ở bên bến tàu nhà rồng cũng ganh nhau như mấy người kiếm mối xe hơi vậy.

Bữa 10 tây nầy, lối 6 giờ chiều, 4 người cu-li đánh Nguyễn văn-Đật trọng bịnh, nằm dưới đất dậy không nổi, lính lại đở lên xe đi vô nhà thương, nhưng khuya lại trốn đi đâu mất.

Không biết vì duyên cớ chi mà anh ta trốn đi.

. . .

Nhận tiền của người ta gởi rồi lấy luôn

Chú Khách-trú làm xếp bọn đốt lửa ở dưới tàu *Sphinx*, đi cở rằng anh ta mà 2 ngàn 4 trăm tám chục đồng bạc.

Anh ta nói rằng số bạc ấy của một người ở Singapore gởi đưa lại cho người khách-trú khác ở tàu *Sphinx* hiện nay đang ở tại Thượng Hải.

Anh ta lại khai rằng người gởi bạc cho anh ta quen sơ sơ, chớ anh ta không biết tên chi, và anh ta không biết có bao nhiêu giấy bạc mấy đồng trong số 2 ngàn 4 trăm 8 chục đồng đó.

Ngày nay có làm ăn kết rồ ra là không ai lấy số bạc ấy cả, chính là tên khách-trú lấy bạc rồi đi cáo cho khỏi trả lại cho chủ số bạc ấy.

. . .

CHÂUĐỐC

Bắt được ăn cướp

Trong đêm 8 rạng mặt 9 tây, lối 11 giờ một đám ăn cướp có gần 20 người vô làng Mỹ-Đức ở chặng đường Longxuyên-Châuđốc mà đánh phá. Vô đến xóm đầu, chúng nó đốt pháo tre làm lịnh, dân nghe thấy hoảng hồn bỏ nhà chạy trốn.

Chúng nó vô nhà một người giàu có, đánh bà chủ nhà, và phá tủ sắt lấy vàng nén giá là 4 ngàn đồng bạc và 9 ngàn bạc mặt, rồi kéo nhau đi nơi khác. Một đứa bị dân làng bắt tại trận.

Sở mật-thám, sang-đăm và lính tỉnh hiệp sức ruồn kiếm các nơi ở chung quanh đó sáng đêm mà không thấy.

Gần bên nhà có mấy thùng dầu lửa và 2 cây súng.

Hiện nay bắt được thêm ba đứa nữa.

. . .

BACLIÊU

Bạc giấy bỏ vô hộp hóa ra giấy sức ?

Chuyện nầy mới nghe qua ai cũng phải lấy làm lạ bạc sao hóa ra giấy.

Vậy mà vẫn có thật mới lạ.

Xin đọc chuyện nầy thì rõ :

Bữa 2 tây tháng giêng, tên Lê-văn-Nguyên làm bồi ở nhà ngủ Hải-An ở Bạcliêu, gặp chú khách trú tên Lục-mong-Thao, 26 tuổi, thuở nay có tiếng coi tay đoán tánh nết và sự may rủi giỏi lắm.

Nguyên trong nhà có dư ăn dư để được 360 đồng bạc, cất rất kỹ.

Bữa gặp Lục-mong-Thao, Thao coi tay nói rằng Nguyên bị ma quỉ ở trong nhà mà báo hại hoài, nếu muốn trừ con ma ấy và muốn cho thêm của tiền thì lấy 360 đồng bạc bỏ vào hộp thiết cát dùng hai ngày giờ ra thì trong hộp ấy đầy những giấy bạc, không biết bao nhiêu mà kể.

Nguyên thiệt thà nghe theo, đi lấy cái hộp đem 360 bạc lại đưa cho Thao bỏ vô và làm phép lấy khăn trùm cái hộp lại mà họa bùa.

Té ra khi anh ta trùm cái khăn lại, anh ta lấy một cái hộp khác giống hệch cái hộp của Nguyên, rồi hộp anh ta có để giấy sức, rồi anh ta tráo cái hộp giấy mà lấy cái hộp bạc bỏ túi.

Khi Thao đưa hộp cho Nguyên, lấy đem về để vào tủ cất kỹ.

Thao lấy tiền công coi may và làm phép trừ ma rồi đi.

Sáng ngày Nguyên mở hộp ra coi thì lấy làm lạ mà thấy tinh là giấy sức chớ 360 tờ giấy bạc đâu mất.

Nguyên chạy lại bót thưa cho cò bót. Cò làm ăn-kết mà tìm chưa ra chú Thao.

. . .

CAMAU

Sớp-phơ đánh Sớp-phơ trong nhà ngủ

Bữa 28 tháng chạp tây, Nguyễn văn-Sơn Sớp phơ của ông trưởng-tòa Tỷ ở Travinh, đi xe cho chủ, ghé lại Camau mướn phòng ở nhà ngủ Á-Đông nửa đêm đương ngon giấc, nghe người kêu cửa, dậy mở cửa ra thì bị tên Võ-văn-An sớp phơ của đốc phủ Tùng ở Baria, đánh cho mấy thoi và cây ba-ton.

Võ văn-An nói rằng vì Sơn để xe giữa đường, nên An lên đánh cho biết.

Đem về bót, An nói vì say rượu nên đánh bậy chớ không thù oán chi cả.

QUAN TOÀN-QUYỀN và quốc dân

Quan toàn-quyền Pasquier đã đến Saigon tháng trước, nay đã ra Hànội

Các báo đều có lời chào mừng ngài, chỉ có Đ. N. N. chưa được cái hân hạnh ấy, mãi rồi đây cũng không được luôn.

[illegible] quan toàn quyền không phải để chê khen ngài điều chi, cũng không bình phẩm bài diễn văn của ngài

Chúng tôi vẫn biết quan toàn quyền nào cũng là người Pháp cả, mà lại là người Pháp đi thực dân; hễ đồng chủ nghĩa, thì kế thiệt hành không mấy khác nhau.

Dầu là Sarraut, Varenne, Pasquier hay là X, Y chi thì khác nhau có cắt tên thôi.

Nhược thời chúng tôi viết báo Pháp-văn, hoặc đối riêng với hạng người có Âu học thì chúng tôi không viết ra bài nầy. Song Đ. N. N. là cơ quan của quốc dân nên chúng tôi phải làm phận sự đối với quốc dân. Nghĩa là việc chi cũng phải giải cho rõ ràng không có vì hạng nào.

Xưa nay hễ có tân toàn quyền đến xứ ta thì quốc dân rất nào động, các nhà báo đều ca tụng hoan nghinh, còn hạng dân trí thì bày cuộc tiếp rước để tỏ những điều hi vọng.

Năm nay quan toàn quyền Pasquier đến mà toàn thể quốc dân lại yêm liễm.

Tuy rằng lúc ngài còn ở Pháp, các báo tây ở thuộc địa có động tình cổ động cho nầy ra một cái dư luận hoan nghinh ngài, nhưng chỉ có người Pháp ở đây và hạng người phò tá chánh-phủ rần rực mà thôi.

Không biết quan toàn quyền nghĩ sao và người Pháp tưởng thế nào ?

Chúng tôi lại tưởng rằng quốc dân ta bước được một bước trên con đường tấn bộ

Đó chỉ rằng quốc dân ta không tín ngưỡng người bảo hộ nữa.

Thôi tín ngưỡng thì là bắt đầu tỉnh ngộ.

Tỉnh ngộ rồi mới biết mình là dân nước nào.

Có biết mình dân nước nào mới có lập chí theo giới những dân cường quốc.

Theo lẽ thì Chánh-phủ Pháp cũng phải đồng tình với chúng ta mà mừng cho điều tấn bộ ấy. Vì là nước Pháp đối với vạn quốc thường hô hào một cách kịch liệt rằng mục đích thực dân của nước Pháp là để dìu dắn những dân tộc còn quê mùa dốt nát lên con đường tấn bộ văn minh (mới đây quan thuộc địa thượng thơ có đến nhắc lại).

Đó là nói theo phận sự!

Không biết vậy mà kỳ thật chánh-phủ Pháp có mừng chăng!

Dầu mừng cũng không mừng ta không dư thì giờ mà xem xét, ta cũng lo lấy ta, chớ ta không đợi ai được.

Quốc dân ta nên nhớ rằng nước Pháp có hứa rằng ngày nào ta đã sức tự trị thì nước Pháp sẽ để cho ta tự trị.

Ngày nay chúng ta đã sức tự trị chưa?

Quốc dân xét lại.

Nếu đã đủ sức tự trị thì phải làm sao cho Chánh-phủ Pháp biết đến.

Còn chưa đủ sức tự trị thì phải hương bổ học tập để bước đến cái giai cấp ấy.

Nếu muốn cho người ngó đến ta thì ta phải đứng một bực với người cả phải có thế lực như người vậy.

Không phải theo phò tá người mà được việc đâu, vì thế thường không ai tưởng đến kẻ khiếp nhược bao giờ.

Hôm nay chỉ có một phương pháp nầy (tôi chưa biết phương pháp khác, nếu không phải là phương pháp bạo động mà bạo làm cho người kiêng nể ta là phương pháp :

(Tòa kiểm duyệt bỏ)

TRẦN-VĂN-ÂN.

ĐỘC GIẢ DIỄN ĐÀN

Đệ lời trách Hội-đồng và Cai-tổng

Nhơn dân trong tổng Định-mỹ có lời than với nhau, nói Thầy Hội-đồng cảm, Cai tổng điếc, vì là khi thầy Trịnh-văn-Thái ra tranh cử Hội-đồng có lời cáo bạch, nói như chặt rao hàng rằng, khi trước thầy rủi làm có một khóa 7 tháng mà thôi cho nên không có lời xin số, cải cọ chi đến mất quan trên trong một kỳ nhóm nào.

Nếu Hương chức cử trị trong tổng Định-mỹ, thương y bỏ thăm cho y đắc cử kỳ 8 Janvier 1928 thì y sẽ nhiệt tâm cải cọ xin đào kinh xáng, múc mấy chỗ ruộng bị nước hại lúa, như ở làng Thạnh phú, Thạnh-quới, Thạnh-an, Trung-nhì, Tân-hưng, Thới-thuận vân vân, và y xin nối con đường lộ Thới-nốt vô làng Trung-nhì, và xin đỡ cất đá. Khi nào có tờ mời nhóm hội y đến mỗi làng mà quang sát xem dân sự, mùa màng thất trúng, và làng dân muốn sự chi lạ đặng y sẽ biên vào tờ yêu cầu. Hễ dân có bịnh truyền nhiễm thì y sẽ xin thuốc ngăn ngừa và thú vật y chẳng bỏ qua. Lời rao sốt sắng ích quốc lợi dân, mà ngày thầy đắc cử (8 Janvier 1928) đến nay là giáp năm rồi không có nghe thấy điều chi cả.

Ngày nhóm ngoại lệ 8 Mars 1928, thầy xét đoán xin miếng lính có lời xin bỏ làng Thạnh-an để nhập vô làng Trung-nhì, rửa thù riêng của thầy chớ không có phải lời xin ấy công ích chi, lời xin ấy của thầy rất quan hệ lắm đó.

Đình ông thần làng Thạnh-an bỏ như sập, hư lợi làng dân cúng tế hằng năm bỏ đi đâu ?

Vậy tôi xin nhắc sơ lí điều rằng thầy có lời hứa với cử trị khi chưa đắc cử, nay có xảy trong tổng của thầy, là lúc dân bị chứng bịnh dịch khí và truyền nhiễm, trong tổng một nhà chết 2,3 người, thầy không có trông nom đến : thầy không xin cho quan trên tiêm thuốc ngừa ngừa sự truyền nhiễm cho nhơn dân.

Thầy tự xưng là người đủ tư cách thay mặt cho dân, thất hứa như vậy thầy nghĩ sao? Vậy ngày sau xin thầy nhớ cái lời của thầy thất hứa với cử trị. Lúc nầy mùa màng bị hại về sự tiệm hớp nơi mấy chỗ gò nổng, mà thầy làm cám không có lời thưa với quan chủ tỉnh xin phải viên xét trong lúc nầy cho dân và điền chủ nhờ đỡ miễn thuế điền.

Kể trên đây là mấy cái hại của thầy Trịnh-văn-Thái là người thay mặt cho dân, giả cầm cử lo trả thù riêng. Thầy làm bộ cám điếc làm ruộng sạ ở trong đồng mà ẩn mặt. Ngày nhóm lệ thường năm thầy vì tư lợi xin đem kinh xáng 4 tổng ra ngay sở ruộng của thầy mua, bị bỏ mấy năm nay. Song lời ước xin ấy quan trên bất đi vì rõ biết lời xin không có ích lợi chung. Thầy đã không làm trách nhậm lại còn dám nói rằng năm nay quan trên tăng 17 sắc thuế, thầy cải cọ làm mới còn lại mỗi đồng tăng thêm một cắt. Bỏ là thầy khi thị cử trị thái quá.

Vậy nay chúng dân trong tổng Định-mỹ yêu cầu quan chánh chủ Tỉnh cho phép mỗi khi nhóm hội ngoại lệ chỉ trong bổn tỉnh những người phóng sự của các nhà báo được dự thính để dâng vào báo các việc làm của những nghị viên cho chúng dân biết, hầu khỏi tin lầm những bợt đồng nói láo.

Huỳnh-ngọc-THẠCH
Thonot

Ông A. Thomas đã đến Saigon

Hôm chiều chúa nhựt 13 Janvier lối 4 giờ ba khắc ông chủ tịch phòng quốc tế lao động đã đến Saigon.

Quan quyền Thống đốc Entrope, các quan đầu phòng và người Pháp có ra ga rước ông.

Đồng bào lao động ta đến rất đông.

Ông Lê trung-Nghĩa và Trần-văn-Ân và ít người khác có thay mặt cho đồng bào lao động và bổn báo ra chào ông Thomas và sau lại có hầu chuyện cùng ông về tình hình lao động trong xứ.

Sáng ngày thứ hai trước khi đáp tàu Gouverneur Général Roume sang Singapore ông có đi quang sát nhà máy làm rượu của ông Fontaine và ít cái nhà máy xay.

Kỳ sau sẽ thuật rõ.

GIÁ TIEN MUA BÁO :

Một năm.....	8 $ 00
Sáu tháng.....	5 . 00
Ba tháng.....	3 . 00
Mỗi số.....	0 . 05

Mua báo, rao báo và bài lai-cảo xin gởi cho ông :
DƯƠNG-VĂN-GIÁO,
Tổng-lý Đ. N. N.
72, Lagrandière, SAIGON

ĐƯỐC NHÀ NAM

Phụ-nữ ta phải Tổ-chức và Phấn-đấu

Đời nay là đời mạnh được yếu thua. Cả các pháp sống ở đời là gần trong một chữ *Mạnh*.

Bởi vậy mà câu Minh-đức Tàu-dàu thành ra hủ, lời nói *Thuyết nhơn nghĩa như dĩ hí* là lời nói không hợp thời. Thật vậy! Hết thảy các dân-tộc trên địa cầu đều phải gắng sức trở nên *Mạnh* một nước ta chẳng lẽ ở ngoài cái lệ chung ấy sao!

Em cũng biết, còn cái cảnh nào phong thú hơn là cái cảnh ngồi thuyền xem trăng, câu cá đợi thời, cái lối rung đùi ngâm thi. Ôi! Êm đềm sao! Thái-bình sao! Nhưng mà khốn thay, đời nầy là đời cạnh-tranh xô-xát, thì sự phấn đấu ngày nay không hợp với cái thú ngâm vịnh buổi xưa kia nữa.

Chị em Việt-Nam ta có tiếng là diệu-dàng yểu-điệu nhứt trong thế-giới, Những chữ đào-thơ, liễu-yếu, má-phấn, quần-thoa, thật là đã biểu lộ rõ ràng các đặc sắc của giống thanh-tân ấy. Chị em thử trông: trên các con đường lớn ở Saigon ngày nay, ai là chẳng biện biệt cái vẻ riêng yểu điệu của hàng phụ-nữ ta, ai là chẳng thấy sự đó thật khác hẳn, đặc biệt hẳn với cái lối cang-cường của phụ-nữ Âu-Tây!

Đàn-bà Tàu thời xưa — mà cái xưa ấy chỉ cách đây chừng vài ba mươi năm — cũng là yểu điệu lắm — mà nay đã đổi cả lối ăn vận đi-đứng, tương tợ như người Âu-Mỹ rồi.

Thế là nghĩa rằng sanh vào buổi nay, chị em ta chẳng nên giữ mãi những lối « Liễu-bồ yếu-đuối »

Cái thái độ, sự đi-đứng, lối ăn-vận phải sửa sao cho hợp-thời, cho gọn gàng, cho đứng với khoa-học thẩm-mỹ đời nay hơn, mà cái tâm trí cũng phải thay đổi nữa.

Kìa, có bọn người nào, nghề-nghiệp nào ở trong đời mà chẳng liên-đoàn kết thể để gây sức mạnh và phấn đấu đâu?

Bọn lao-động đã có đoàn-thể, các nhà chánh-trị đảng-phái, nữ-giới ta há chẳng hợp hiệp nhau cho có thế lực hay sao?

Đời nay, buổi nay lẻ nào vô thế-lực mà sanh-tồn, đặng trên thế-giới nầy?

Chị em Việt Nam ơi!

Có mà hiệp nhau, có mà tranh giành! Tổ-chức! Phấn đấu! Đó là hai câu hiệu lịnh, chị em ta chớ nên giây phút nào xao lãng!

Hiện thời ở Trungkỳ đã có một hai hội Nữ-Công, ở Bắckỳ nghe đâu cũng vậy. Thật là như lửa mới vừa nhen, nơi buồn như sao buổi sáng. Đoái lại lâu, Nhựt mà thọn cho mình!

Song thế còn là có hy-vọng cho Trung Bắc nữ-lưu: may ra họ khuyến khích nhau, rồi phong trào còn khoáng trương ra nữa.

Chỉ khốn hại cho xứ Namkỳ, xứ tiến-tấn nhứt, văn-minh nhứt, giàu có nhứt ở nước ta, mà chưa thấy một điểm gì là phụ-nữ Namkỳ biết tổ chức biết phấn đấu!

Sao vậy hỡi chị em Namkỳ?

Đây là câu hỏi thật thà của một nữ đồng bào không muốn chị em ở Lục-Tỉnh phải kém cỏi bạn nữ-lưu Trung Bắc vậy — Chị em biết cho.

Sau sẽ có bài nói về *Phụ-nữ ta cần phải Tổ-chức như thế nào?*

Nguyễn-thị QUẮC-HOA

Vụ Athos II

Hôm nay, ngày thứ ba 15 Janvier tòa tiểu hình sẽ xử anh em học sanh.

CHUYỆN SAIGON

Nhà hội Annam

Ngày mồng một tháng chạp năm thìn, (11 Janvier 1929) dân chúng Namkỳ được thở ra một hơi dài mà mừng cho mình sẽ có một cái *nhà chung* hầu dủ cho các hội gom vô một nóc-gia.

Cám ơn Chánh-phủ không phụ lời cầu-ước của các hội và bởi cũng nhìn là sự chánh-lý nên nhường cho một miếng đất ở góc đường Taberd và Verdun, trong vườn ông thượng. Ô giờ chiều bữa ấy có mặt các quan Tây và Annam và các ông chủ hội Annam — cùng thương gia và nông gia nghiệp chủ tựu đến dự lễ. Ban trị sự hội S. A. M. I. P. I. C. đương tại cửa vườn tiếp rước bắt tay từ người.

Nếu chịu khó đếm thì số người dự lễ có đến hai ba trăm. Ai nấy đều tỏ sắc hân hoan, chẳng kém chi hôm bữa đi dự lễ đặt viên đá thứ nhứt để cất nhà thương Trần-trinh-Trạch trong vòng tháng chạp tây. Việc cất nhà hội Annam đây là một việc làm vẻ vang cho người bổn xứ, từ nay khỏi cái nhục mỗi khi có khách quí đến Saigon muốn hội hiệp mà tiếp đải hay là mỗi khi muốn hội diện đặng bàn tính chuyện ích lợi chung thì phải chạy đông chạy tây mà kiếm mướn hay là mượn một cái nhà. Nay hội Nam kỳ đức trí thể dục (S. A. M. I. P. I. C.) lo cất nhà hội đây là gái trúng chỗ ngứa của quốc dân, cho nên mấy người đến dự lễ đều xầm xì với nhau những tiếng ngợi khen, chớ chẳng có một câu nào bao biếm.

Đoàn ông hội trưởng Trần-trinh-Trạch đọc bài diễn văn cám ơn quan Thống đốc B de la Brosse cùng thành phố và các nhà hảo tâm. Quan Thống đốc trả lời vắng tắt vài câu. Xong rồi làm lễ đặt viên đá và chủ khách nhập tiệc sâm banh.

Đám đất ước chừng một mẫu treo cờ treo đèn rực rỡ, ở giữa có đặt một cái bàn, bày một bức hoành của hội tặng cho quan Thống đốc B. de la Brosse, thêu bốn chữ « *Tích hậu hưởng long* ».

Tiếng đồn thường nói hội hiệp, nay có dịp nầy mới rõ được lời nói không sai, và cũng một dịp nầy mới được nghe tiếng mấy chục hội Annam hiệp nhau một chỗ, một nhà Nên mừng, nên vui thay! Mong sao hai chữ *hội-hiệp* nầy dều ở liền với nhau cho đến cùng. Trong các việc công ích ma các hội được đồng tâm, đồng chí thì có cái hân hạnh nào bằng được ba cây giụm lại nên hòn núi cao.

Đã mừng được hai chữ *hội-hiệp*, mà còn phải phòng lo ba tiếng *chung rồi chạ* thì cái vui kia có nặng bằng sự buồn nọ chăng?

Ấy là luận sự thường đời chớ tôi trộm tưởng không lẽ ban trị sự của hội là ròng người đủ học thức, đủ ý kiến mà nỡ quên việc tương lai, quyền lợi của công chúng, và nỡ phụ lòng mấy vị có lòng nhiệt thành mà lo cho được cái nhà của ta mong ước bấy lâu, mà không dâu lưng nhau chung lo việc ích chung cho đồng bào sao đành.

T. T. HƯNG

NHỰT-KÝ

An tiệc

Nhà-quê đã giải thích cái vấn đề rất quan hệ là « ăn đặng lấy tiếng » và đi chơi lấy tiếng » lại có chỉ phương pháp cho anh em chị em thi hành. Nay tiếp giải vấn đề « ăn tiệc ». Trong ba cái vấn đề nầy vấn đề nào cũng là thuộc về việc ăn chơi cả. Thiết tưởng có nhiều người ưa « ăn chơi » nên nói đến sự ăn chơi không phải thất dụng thì giờ

Từ xưa đến nay ăn tiệc là một việc thường có lại là một hạng co tiền. Điều ấy không chi lạ.

Ở Âu-châu hiện nay người ta sắp bỏ thói tục ấy vì là một thói tục đã vô ích lại còn hữu hại cho thân. Vì hễ có tiệc thì có rượu, có phí tiền. Rượu vào thì hại tâm can; còn phí tiền lỗi với xã hội; lỗi vì có người đói khát không cơm ăn, mà những người ấy cũng là nhân loại như ta. Nếu còn tiệc thì cốt ý để hội hiệp anh em lại đặng chuyện vãn hoặc thuyết giải một hai vấn đề hữu ích chung. Hoặc giả làm tiệc để mời một vị lãnh tụ hay là viên quan có danh tiếng đến diễn thuyết, mà thực như là diễn về câu chuyện chánh trị.

Đó là chuyện ở nước người. Còn chuyện ở nước nhà lại khác hẳn.

Ở xứ ta đãi tiệc cốt ninh hót hoặc mượn dịp mà hội những người cờ bạc.

Có ông quan nào thăng chức ta lật đật làm tiệc đãi viên quan ấy. Có ông quan nào mới đến ta mau mau mời ăn.

Ăn uống no nê thì hoặc chơi hoa đốn người hoặc xum nhau đỏ bác.

Thế cũng gọi là học đòi văn-minh!

Mình tuy là Nhà-quê chớ mình ở cái thời đi làm.

Trong các lối tục còn một ý riêng nữa là

Lấy tiếng

NHÀ-QUÊ

Garage Tứ-Hữu

N° 88, rue Legrand de la Liraye, 88 — Saigon

Hãng Tứ-Hữu sửa xe hơi đã thử máy. Bán đồ phụ-tùng và sơn xe hơi. Công việc làm kỹ lưỡng. Giá rẻ. Thợ máy thiện nghệ.

Hãng lập trường dạy chauffeurs và dạy học máy. Lãnh soát dấn thì dậu có bằng cấp.

Xin đồng-bào chiếu cố.

Nguyễn-đình-TRỊ,
Nguyễn-minh-CHIỀU
và công ty.

TIN NƯỚC TÀU

Lời điệu mừng Vương-chánh-Đình

NGOẠI GIAO THÀNH HIỆU

Từ khi chánh-phủ quốc dân thành lập về sau, công việc kiến thiết nên chống tiến hành, việc ấy không phải nói nữa. Nhưng cái điều ước bất bình đẳng một ngày vẫn còn, thì trăm công việc làm đều vì tài chánh nghèo nàn mà không thể thực hành được.

Việc ấy rất quan hệ cho tất cả quốc dân vậy.

Tài chánh nước ta thâu vào, quan thuế choán một bộ phận rất to.

Gần nửa năm nay, ông Vương-chánh-Đình đem cái tinh thần cứng cỏi cùng các nước bàn bạc vấn đề quan thuế, nay đã được hơn mười nước thừa nhận rồi, thật là một việc thành công rất lớn. Quốc dân đều cho việc ấy không phải một việc dễ dàng, đua nhau phát điện chúc mừng, để yêu ủy công cán của ông.

Hai bài điện tín của Ngân hàng Thượng-hải và Ước-niết tư-báo như sau.

1° Ông Ngoại-giao tổng-trưởng xét rõ: Lâu nay tôn ông chuyên việc ngoại giao, tinh thần vững chải, trăm việc đều nên, thật là vẻ vang cho lịch-sử ngoại giao nước nhà lắm lắm. Chúng tôi nghe tiếng, vui mừng hớn hở biết là dường nào.

5 Bộ ngoại giao Nam-kinh xét rồi Nhờ oai vọng chánh-phủ ta và oai vọng của ông tổng trưởng, cho nên việc ngoại giao được kết quả như thế, chúng tôi nghe việc vui mừng, đã tuyên truyền khắp cả các báo.

BỨC THƠ VƯƠNG-CHÁNH-ĐÌNH TRẢ LỜI CHO NGÔ-TÔN-LIÊM

Tiếp được thơ ông, lòng thành yêu nước chứa chất trên tờ, đọc ba, bốn lần, rất là cảm bội.

Duy hiện nay phần nhiều thanh niên, chưa biết suy xét đến nơi, đến nỗi bịa đặt nói càn, thật có nhiều điều lầm lỗi. Bọn thanh niên tư tưởng còn non, chưa biết nghĩ kỹ lo xa, rất là đáng tiếc.

Song cũng vì Chánh-Đình nầy thành tín chưa phu được lòng người, cái lỗi ấy vẫn không từ chối được.

Vả bữa đó vừa ông đến ở Thượng-hải, tôi chưa được tiếp kiến ông, đến khi sanh việc ra, tôi lấy làm buồn tiếc lắm.

Bữa đó tôi đã xin từ chức, song chánh phủ quyết không cho từ.

Tôi nghĩ hai chục năm nay, giữ cái tinh thần cách mạng, đem thân lo việc ngoại giao, dầu hi sinh đến đâu cũng không màn nỉ. Phương chi ngày nay là cái ngày thủ tiêu điều ước bất bình đẳng cho xong, khôn lẽ nữa đường cất gánh, cho nên tôi phải ở lại.

Mấy lâu nay nước Bỏ, nước Hà, nước Anh, nước Thụy đã ký ước mới rồi, tôi mới có thể noi theo, đã được thấy ít nhiều công hiệu.

Vậy tôi chỉ có hết lòng trung trinh, lo làm công việc, để ngày sau quốc dân xét lại cho thôi.

Trân trọng mấy lời, xin ông thấu tỏ..

Tổng cuộc thể thao Annam

HỘI NHÓM NGAY 8 JANVIER 1929

Match đã ngày 6 Janvier 1929

Match đầu.— Série B.— Etoile de GIADINH B thắng TELEPOST B 4 bàn, gỡ 2 — Holomogué.

Match sau — Série A. — THUDAUMOT thắng DAKAO, 5 bàn trọn — Holomogué.

Match sẽ đá ngày 13 Janvier 1929

Từ 3 giờ 15 tới 4 giờ 15.— Match đầu.— Série B.— SHELL đá với PAUL BERT.— Giám cuộc M. MÙI (Thudaumot Sport).

Match sau — Série A — U.S.C.A. đá với TRICOLORE.

Vì hội U.S.C.A. cáo thối không đá, nên Tổng-Cuộc cho hội TRICOLORE thắng.

Lúc tranh COUPE DE L'OUEST, match bữa 25 Décembre 1928 GOVAP A với ELECTRO A không đá đặng, nên Tổng-Cuộc định hai hội đó đá thế match U.S.C.A. với TRICOLORE.

Từ 3 giờ tới 4 giờ 30. — Match sau.— Série A. — GOVAP đấu với ELECTRO A.

Giám cuộc M. Thơm.

Hãy đọc :

Bước qua số 47 bổn-báo sẽ bắt đầu đăng một bộ Tiểu-thuyết rất có giá trị về « Nữ kiệt Cách mạng nước Nga »

Xin lưu ý!

Đ. N. N. xuất bản càng lâu rồi xin các bạn độc giả vị nào chưa có dịp gởi tiền mua báo, vui lòng gởi lại để bổn báo tiện bề sổ sách.

Mandat xin đề và gởi cho Ông Dương-văn-Giáo Tổng lý Đ. N. N. chớ đừng đề Tổng-lý không, mà không đề tên Dương văn-Giáo.

Độc giả có lòng chiếu cố bổn báo gởi bài lai cảo xin nhớ viết cho vắn tắt.

Đ. N. N.

Bức thơ ông Tôn-Văn

ĐỀM CHO LÝ-HỒNG-CHƯƠNG

(Tiếp theo)

Cho nên các nhà chuyên môn về địa học và hóa học, thì biết xét tánh chất của cỏ cây, rõ sanh lý của sức vật; chuyên môn về động vật học, thực vật học, thì biết bóng nhựt quang giúp sự sanh trưởng cho loài vật được và sức điện khí làm cho loài vật thành thục được mau; lại nhà cách vật học thì biết trị keo sâu, phòng dịch lệ, đó là cách y học của nhà nông vậy.

Nông học đã rõ ràng rồi, thì một thứ giống ấy, mà ngày nay sanh lợi gấp mấy ngày xưa, ấy chẳng khác chi đem đất một mẫu hóa thành mười mẫu, đem đất một nước mở ra to bằng mấy nước.

Thế thì dân số dầu tăng lên nhiều, cũng chẳng lo chi về sự đói kém, cho nên không đặt nông chánh học đường làm sao cho được.

Nông quan đã đặt rồi, nông học đã mở rồi, nếu không có máy móc, thì lấy gì mà đỡ đần sự khó nhọc cho người ta và làm công việc cho mau chóng được, cho nên các đồ nông khí phải giảng cầu mới đặng.

Đời xưa cày sâu bừa kỹ cốt nhờ cái sức khó nhọc của trâu ngựa, gần đây cơ xảo càng ngày càng tinh, người ta đem máy móc thay cho sức trâu ngựa, thì dùng sức ít mà được công nhiều. Như cày ruộng, thì một cái máy làm bằng mấy trăm công trâu ngựa; lấy nước, thì một cái máy tưới khắp được mấy ngàn khoảnh; gặt lúa, thì một cái máy bằng mấy trăm công gặt. Ngoài ra như đào giếng, đào sông, khẩn hoang, chặt gỗ đều có máy cả. Máy móc lợi cho nhà nông, to lớn biết là dường nào!

Vả lại, các nhà chế khí ở bên Thái tây bết sức suy nghĩ, càng ngày càng tinh, ngày sau các đồ nông khí tinh lợi thêm ra, có lẽ lại tinh xảo hơn ngày nay nữa, nước ta nên mua các đồ máy móc đem về mà học mới phải.

Nông chánh có quan, thì trăm họ muôn dân chăm chỉ, nông vụ có học, thì việc trồng cây nuôi vật tinh tường, có máy móc để cày bừa, thì sức người đỡ bớt khó nhọc, ba điều ấy, nước ta điều nên bắt chước mà làm, để cho địa lợi được toàn thâu vậy.

Thế nào gọi là vật chất tìm phương lợi dụng?

(còn nữa)

Học sanh Hoa-Kiều đến thăm Duốc-Nhà-Nam

22-23 là dành của hai cô giáo viên Lý-Huệ-Bạc và Trần-cẩm-Trần.
Còn mấy người kia toàn là du học sanh đứng chung với người giúp việc cho Bảo-quán.

Học sanh Tàu tới thăm Duốc-Nhà-Nam, chắc họ tưởng rằng Duốc-Nhà-Nam là cơ quan của dân Nam-Việt, chói lọi khắp cả trời Nam!

Nhưng than ôi! Họ chưa biết rằng Duốc-Nhà-Nam hiện đứng trong vòng gió sầu mưa thảm. Mà quả thế thật! Duốc-Nhà Nam đã lòa tia sáng ở phía Bắc nước Nam rồi! Còn học sanh Annam cũng vừa ở trong ngục tối mới ra!

Học sanh Tàu xuất dương rất đông và toàn là nhờ Chánh-phủ gởi đi.

Còn học sanh Annam ta đi ra không được mấy người mà phải ngộ lắm điều khó khăn.

Đến lúc trở về đã không việc làm Tòa kiểm duyệt bỏ

Tự do thay học sanh nước người!

Hân hạnh thay dân nước Cộc lếu!

Ai mà tôn trọng thân mình,
Nên đến Khánh-Kỳ chụp hình [tráng men.
Đủ màu xanh, đỏ, vàng, đen,
Lại thêm nâu sáo chân lên không [phai.
Và hình rọi lớn rất tài,
Giá giảm theo ý ai ai cũng vừa.
Hình kiểu thì gởi thơ đưa,
Dặn dò ý muốn cho ưa lòng mình.
Khi rồi gởi trả phân minh,
Do nhà giây thép lãnh hình giao [ngân,
Hình rất tinh thần.

HÌNH TRÁNG MEN

6×9 dáng sau có kiến.	2$00	1$20
13×18.	3 50	2 50
18×24.	6 00	3 80

B.-N. — Làm các màu thì thêm 30 o/o.

HÌNH RỌI LỚN

Cỡ 30×40 màu đen	5$50	7$00	8$50
màu nâu không phai	7 00	8 50	9 50
50×60 màu đen	9 00	12 00	15 00
màu nâu không phai	12 00	15 00	17 00
60×100 màu đen	57 00	21 00	25 00
màu nâu không phai	24 00	27 00	30 00

PHOTO KHÁNH KỲ.
64, Boulevard Bonnard - SAIGON.

Y-sanh TRẦN-VĂN-NU

Y-KHOA TẤN-SĨ
TỐT-NGHIỆP TRƯỜNG ĐẠI HỌC PARIS

Chuyên trị đủ các chứng bịnh
Tiếp khách và khám bịnh
12, Boulevard Galliéni — CANTHO
(Ở trước bia kỷ niệm)

Ông Trần là một tay quốc thủ.
Xin mời đồng bào hữu bịnh đến cho ông điều trị.

Xe CITROEN 6 máy

Được nhiều người yêu chuộng, nơi phòng đấu xe năm 1928 vì bởi ĐẸP TỐT mà GIÁ THẤP hơn các thứ hiệu xe khác.

Lối cuối tháng Octobre đây xe CITROEN 6 máy sẽ có gởi đến cho hãng

AUTO-HALL

ÉTABLISSEMENTS BAINIER D'INDOCHINE
SAIGON — HANOI — PNOMPENH

Dịp may có một

Kể từ ngày 20 Octobre 1928, tới ngày 15 Décembre 1928, tại hãng.

DỆT HÀNG LỤA
P. LÊ-PHÁT-VĨNH
Quai de Belgique, Caukho -:- Téléphone N° 467

có bán những hàng lụa, nhiễu, dệt tại hãng và có để bán 2.000 cây lãnh đen.

Bán sụt giá, rẻ nhiều, vì muốn bán tất đặng soạn dọn hãng lại cho rộng lớn, nguy nga.

Các thứ hàng đều chắc, tốt, nhuộm không phai, nếu hàng xấu cũng phai màu thì ông Lê-phát-Vĩnh chịu bồi tiền mua lại y số.

Xin mời quí ông, quí bà đến, trước xem công nghệ của người Annam sáng tạo, sau mua hàng của người Annam bán giá rẻ.

Hỡi các nhà canh-nông, và các nhà trồng-tỉa
Muốn được lợi to, phải mau dùng tro
Phốt-phát (phosphate)

Ở các nông gia,

Từ rầy các ngài khỏi phải nhọc công cực khổ, và hằng lo đất xấu đất phèn, làm tại lúa, bắp, mía, thuốc và các thứ cây trái, phải rả cỗi-cọc xơ-xác, xác đa lép xẹp.

— Tại sao vậy?

Không lạ chi, tôi xin chỉ giùm cho các ngài một cách, đã ít hao tốn, lại đặng lợi nhiều, là các ngài cứ lên tại hãng Société Nouvelle des Phosphates du Tonkin, mà mua cho được phân Bắc-kỳ (Phosphate du Tonkin) là một thứ phân đồ tốt chất tốt, đặng khoa-học văn-minh chế thành, để mà làm ruộng vườn, mọi trồng-tỉa v. v. thì mùa màng sẽ thạnh-lợi, nói tóm lại các nhà canh-nông, muốn chấn-hưng nông-nghiệp, thì chẳng nên thiếu thứ phân này.

Hiện tại công ty chúng tôi có trữ bán 3 thứ phân như dưới đây:

Phân thứ 15/17.
Phân thứ [illegible]
Phân thứ K

Các thứ phân bán đây, bằng bao 50 kilos, tại hãng bán ít lắm là 200 bao, mua lẻ cứ do các nhà đại-lý của bổn công ty ở Lục-tỉnh.

Như ai muốn làm đại-lý ở các nơi, mời lại hãng thương nghị.

Kho trữ tại Khánh-Hội Saigon trong hãng cạnh hãng Morel et Co.

Có mua xin do nơi hãng Société Financière Française et Coloniale, 33 Bd de la Somme Saigon.
Giây thép nói: 128 (trên lầu hai từng)

Thơ từ viết bằng chữ tây, chữ quốc-ngữ hoặc chữ tàu cũng đặng.

Chuyện lao động

(TIẾP THEO)

người surveillant, surveillant lập bộ với chủ tây, rồi anh ta lại bắt người cu-ly Annam đó lạy thầy surveillant Annam. Khi đó ông tây mỉm miệng cười, cái cười đó có lý lẽ lắm!!! Có khi làm ngoài đồng xới xóc cây cỏ, hay đứng hút điếu thuốc v. v. nó bắt được đánh khảo năm mười cây đã đành, lại cúp năm cắt, một đồng có khi đến hai đồng! Cu-ly làm mỗi ngày có bốn cắt mà bị phạt hết hai đồng, phải làm năm ngày mới đủ tiền phạt. Tiền phạt đó nó ghi vào cuốn carnet noir đến kỳ phát lương lấy bút chì ghi nơi tên số người cu-ly bị phạt trong livre de paye, phát xong nó tẩy đi, vì nó sợ Inspecteur đến bắt được thì nguy. Có người lười biếng nó phạt, còn người siêng năng lo làm việc, không đau ốm ngày nào, nó lại không thương! Nhiều người chịu không nổi phải đi trốn trong rừng, liều thân một lẽ vào miệng cọp, hai nữa may trốn được, xuống Saigon kiếm chuyện làm ăn được tránh tay độc thủ, bắt được đem về đánh khảo gần chết, rồi cúp năm đồng, trốn lâu cúp nhiều hơn, rồi đem đến délégué bỏ tù, nhiều khi một người surveillant hay cai hà hiếp cu-ly, cu-ly lấy lý lẽ cự lại, nó cho là cứng cổ: hễ nghe bọn surveillant và cai tâu đều gì thì nó đem bỏ tù ngay. Khi tôi ở một sở cao-su về tỉnh Biênhòa, thấy có một người Annam lấy vợ một tên cu-ly, tang chứng rành rành, người cu-ly làm đơn kiện, thế mà anh chủ không phạt người surveillant, lại bắt tên cu-ly trói lại treo hai chơn lên nhà, chúi đầu xuống dưới, rồi đánh khảo. Nếu họ xử cho tên cu-ly được, thì họ sợ cái khí dân quyền của lao động nổi lên, thì họ khó lợi dụng, nếu trăm chiều bọn cu-ly đều phải chịu thiệt thòi cả. Còn sự đem bỏ tù, hễ chủ đồn điền viết ưng bỏ mấy ngày thì ông Délégué cũng vâng theo cả, đời nào ông thay mặt chánh phủ được phân sự phát trừ. Khi ở tù đó khổ lắm, ngày đi làm khổ sở bị bọn lính mọi đánh đập, dày dọa đến nỗi, nghĩ mà xót thay! Tối về nó đặt hai người còng chung một cái, ngủ không có chiếu mền, muỗi cắn cả thân thể... Có một ông chủ đồn điền độc ác đến thế này: khi người cu-ly đi tù nó đem nó cân, nếu đi tù về mà nặng hơn thì nó phạt thêm năm đồng nữa.

Những chuyện tôi kể đây chính mắt tôi thấy trong một sở cao-su về tỉnh Biênhòa, và một sở kia ở tỉnh Thủ-dầu-một, còn biết bao nhiêu sở nữa, tôi chưa đi đến, chẳng biết cu-ly ta ở mấy nơi đó ra thế nào?

Những điều trông thấy mà đau, nên cầm bút tả ít hàng, trước hiến chư độc giả, sau cho mấy người có trách nhiệm, về bọn lao động, mở mắt mà xem đặng cứu bọn cu-ly cao su khỏi ngục trầm luân. Nói tới đây lòng tôi buồn quá, nên nói ra nữa chắc chư độc giả thêm đau lòng, xót dạ cho lao động ta! Thảm thương thay cho lao động nước nhà, đem sánh với lao động Âu-Mỹ thì khác nhau một vực một trời!! Ôi!! lao động nước nhà, lao động nước nhà!! tương lai sẽ ra sao???

SANH-DUNG

Lịch Tam-Tông-Miếu
Năm Kỉ-tị..... 1929-1930

Tháng chạp, tại Tam-Tông-Miếu sẽ có ra lịch năm mới.

Trong lịch có biên rõ: Thánh đản, trai kỳ, tứ thời, ngũ hành, thập can, nhị thập chi, nhị thập trực, thập nhị bác tú, dương kị, nguyệt kị, vãng vong và sát chủ.

Cũng có các việc phải cử và nên làm.

Xin gởi thơ hỏi Tam-Tông-Miếu.
Ở đường Passage Chasseloup-Laubat
Boîte postale N° 47
SAIGON

Cần dùng

Cần dùng một người vô tuyển điện sanh.

Xin do nơi tòa soạn Đ. N. N.

Đến xin phải có giấy chứng tài năng.

Ai muốn bán Thú dữ, cọp con, beo con, chim, rắn, thì đem bán cho ông Lignou ở số 9 đường Taberd.

Đứng lên! Đứng lên!
Chị em bạn gái
NỮ-GIỚI TÔNG-THƠ
đã ra đời

NỮ-GIỚI TÔNG-THƠ là cơ quan bảo-thủ lợi-quyền phụ-nữ Việt-Nam.

NỮ-GIỚI TÔNG-THƠ là bộ sách chung của chị em bạn gái để cổ-động Nữ-công, Nữ-hội, Nữ-quyền.

NỮ GIỚI TÔNG-THƠ (đồng-nhơn), xin hoan-nghinh các chị em bạn gái, anh em bạn trai có ý kiến hay, văn-chương nhã, đem bàn hay viết cho.

Sách đẹp, văn mới, tư-tưởng mới.
MUA MAU KẺO HẾT
Giá bán:

1 năm 36 cuốn. . .	10$00
6 tháng 18 cuốn. .	5 60
1 cuốn.	0 30

Mandat và thơ từ gởi cho:
Madame ĐẶNG-THỊ-HỒI.
NỮ-GIỚI TÔNG-THƠ.
67, Rue Mac Mahon, Saigon

Liên-Thành Công-ty khải sự

Kính cáo chư quí vị cổ-đông hay rằng: chiếu theo quyết nghị Hội-Đồng Quản-lý ngày 22 Décembre 1928, nhóm tại Phân-cuộc Phanthiết định đến ngày 15 Janvier 1929 thì khởi sự phát tiền lời về năm 1926 tại Liên-Thành Saigon, Phanthiết và Mũiné.

Xin chư quí vị nhớ khi đến lãnh tiền lời phải đem cổ-phiếu theo đặng đóng con dấu PAYÉ như mấy năm trước vậy.

LIÊN-THÀNH Công-ty
cẩn cáo.
Saigon, le 27 Décembre 1928

DUY-TÂN THƯ-XÃ
CƠ-QUAN TRUYỀN-BÁ CHỦ-NGHĨA « DUY-TÂN »
Số nhà 32, rue d'Artiès, Saigon

SÁCH MỚI XUẤT BẢN
1· Cao-đẳng Quốc-dân (Phan-bội-Châu) 0$30.
2· Luân-lý vấn-đáp (Phan-bội-Châu) 0$15.
3· Thân Tự-do 1, (Ngọc-Sơn và Đoàn-Hiệt) 0$15.

SÁCH IN GẦN XONG
« Gương Cách mạng 1 » dày 70 trang giá: 0$50.

SÁCH ĐƯƠNG IN
« Gương ái-quốc 1 »

Giá bán sỉ của bổn-xã như định như sau này:
Từ 50 quyển trở lên huê-hồng 25 %.
Từ 50 quyển trở xuống 20 %.
Thơ mua có Mandat cước-phí về phần bổn-xã chịu.

Mandat và thơ từ do
M. NGUYỄN-TÍNH-YÊN.
Duy-Tân Thư-Xã.

Sách Dân-trí-thơ-xã

Tác giả: M. Phan-đình-LONG
M. Lâm-tấn-Hưng lãnh xuất bản:

Đính chánh phong tục	0p30
Việt-Nam luân-lý thiệt lục	0 30
Một trăm chuyện lạ trên đời	0 35
Đối liễn trích lục (chữ nho giải nghĩa quốc-ngữ)	0 40
Thiên nhơn cọng nộ (chiêm bao người nói chuyện cùng trời)	0 15
Cây kim chỉ Nam (lược sử nước nước)	0 30
Tiểu-thuyết: Tình-tà quí-nhánh (2 cuốn)	0 80

SẼ XUẤT BẢN:
Một chữ trinh (Nhơn đạo thảm sầu).
Truyện Gia-cát Khổng-Minh diễn nghĩa (bốn cuốn trọn bộ).

ĐƯƠNG SOẠN:
Giấc-mộng chơi Xiêm (chiêm bao rồi thiệt).
Gia-lệ Anh-hùng (Quốc sự bí, tiểu thuyết).

Chư độc giả muốn mua mà trữ bán được số huê-hồng và giá rẻ xin gởi thơ cho M. Lâm-tấn-Hưng chủ tiệm Hưng-Phát, tại ngã Ngã-Năm, Phước-Long Rạchgiá mà thương nghị.

Tàu tới tàu đi

Bên Pháp qua

Chiếc Aden ở Pháp sẽ đến ngày 4-1.
Chiếc Angers, » » » » 4-1.
Chiếc Sphinx, » » » » 8-1
Chiếc Chenonceaux, ở Tàu và Nhựt sẽ đến ngày 4-1.
Chiếc Chantilly, ở Bắc đã đến bữa 28-12.

Tàu đi các nước

Chiếc Chenonceaux sẽ đi Tây ngày 8-1
Chiếc Angers chạy đi Bắc bữa 7-1.

Giá bạc giá lúa và gạo

Ngày 10 Janvier 1929

GIÁ

Kho bạc nhà nước.	12.10
Banque de l'Indochine	12.10
Banque Franco Chinoise	12.10
Société Financière Française et Coloniale.	12.50
Banque de Saigon	12.10
Chartered Bank	12.23
Hongkong et Shanghai Bank	12.24

GIÁ LÚA

	60 kilos	100 kilos
Vĩnhlong	4.80	6.18
Gocông	4.26	6.30
Baixau	4.06	5.96
Bactiêu	4.02	6.00

GIÁ GẠO

	60 kilos	100 kilos
Gạo số 1 lam 25 %	6.10	10.03
1 lam 40 %	5.80	9.65
1 lam 50 %	5.63	9.21

Ông vua thuốc lậu là ai?

Thuốc trị lậu (sang độc) và tim la hiệu TỪ-NGỌC-LIÊN rất dễ uống không công phạt, xổ, mửa gì hết không cữ nước, chẳng đau răng uống thuốc vô cứ đi làm việc như thường, không hại đường sanh-dục, trị bịnh mau đức nọc không khi nào bịnh trở đi trở lại vì bổn hiệu chuyên môn trị về tình đã 5 năm nổi đáng tin cậy các bịnh đau lâu năm biến chứng như là ngứa, nhứt mỏi xương cốt, nổi mục ban minh, bón, trĩ, goutte-militaire vân vân, dùng thuốc này là mau dứt bịnh thiệt là hay phi thường nên thiên hạ mới tặng cho là: « Vua Thuốc Lậu ». Số 35 thuốc tăng trị lậu mới phát mỗi ve 1 đồng. Số 3 thuốc hoàn trị lậu lâu năm mỗi ve 1 đồng rưỡi. Số 9 thuốc tim la mỗi ve 2 đồng. Số 9 thuốc tuyệt nọc lậu mỗi ve 1 đồng. Lậu uống số 35 hay là số 3 kèm với số 9. Tim la uống số 6. Thuốc rất lố số 21 mỗi gói 2 cắt. Vừa lậu tim la uống số 35 hay là số 3 kèm số 6. Bổn hiệu bán đủ các thứ thuốc hiệu TỪ-NGỌC-LIÊN là [illegible] trị nhức, rét rừng, nóng lạnh, đau bụng, bổ thuận, sâu răng, đau mắt, ghẻ lở, thời khí, đau bụng lâu năm, đau lưng vân vân. Thuốc này dùng 1 tới 2 ve là bịnh khỏi, nhứt là thuốc nóng lạnh người lớn và trẻ con bịnh nặng đến đâu và lâu cách nào chỉ dùng 2 ve là khỏi hẳng trị đặng bịnh rét rừng và chói nước để như chơi ai có bịnh chỉ viết thơ hỏi và để có trả lời muốn xin catalogue xin gởi 2 cắt có ở Saigon mua tại N° 30 rue Roland-Garros, các nơi có viết thơ cho hiệu [illegible] đại quyền ở Nam-kỳ là:

Monsieur ĐINH-THANH-SONG
à CAI-NHUM Poste

Bán thuốc không lấy tiền
AI GHIỀN THUỐC PHIỆN?

Mấy phương thuốc sau đây, đã mấy đời lưu truyền của nhà Y-học có danh ở Bắc-kỳ chế ra, nên mới tháng đầu tiếp được hơn cả trăm thơ gởi tới công nhận là TIÊN DƯỢC. Ở các tỉnh ai không tin viết thơ cho tôi biết, tôi sẽ chỉ nhiều người có dùng rồi tại xứ cho quí ông hỏi thăm lấy chắc. Nhứt là thuốc bỏ Á-phiện, mua một lần đủ bỏ, về dùng 1-2 ve đầu thấy mát tại xin gởi trả lại, tôi hườn y số bạc. Mọi thứ làm ra hoàn uống rất dễ, không công phạt, không hại đường sanh dục, khỏi cữ kiêng; mỗi thứ có toa riêng chỉ cách uống rành rẽ lắm.

1· Thuốc bỏ *á phiện* đại tài, không hề phá chức nào, ăn ngon, ngủ khỏe, song mỗi ngày 1 lần, làm việc nhiều cho hề mỏi mệt, bỏ ít tốn tiền. Cứ tính hút mỗi ngày 1p00 thì tốn 5 ve đủ bỏ. 1 ve 70 hoàn giá 1p 00 2· Thuốc đàn bà đau *Bạch đái Xích đái* thật hay, trong 7 ngày dứt tuyệt, mà được kinh nguyệt đúng kỳ, lợi đường sanh dục, trở nên xinh đẹp lạ thường. nặng 3-5 ve, 1 ve uống 3 ngày giá 1p00. 3· Thuốc *Đau tậu mủ, lậu hạ, lậu huyết*, lâu năm thành chỉ nặng 12 ve nhẹ 6 ve dứt tuyệt. 1 ngày uống 2 ve, 1 ve giá op.70. 4· Thuốc *Dương mai Tiêm la* lâu ngày nhập cốt, lở hay là nhức mỏi cả mình, nặng 6-7 ve, nhẹ 3-4 ve, 1 ngày uống 1 ve giá op.75. 5· Thuốc *Ho lao, Sưc huyết, Đàm, Siễn* nặng nhẹ từ 6p.oo tới 12p oo hết dứt.

Quí ông mua thuốc xin viết thơ nói rõ căng bịnh, tôi gởi đến lập tức theo cách « *Lãnh hóa giao ngân* ».

Các xứ Nam-kỳ, Cao-man và Lào, Ai muốn lãnh bán hoặc hỏi thăm điều chi, xin gởi cò 5 xu tôi trả lời lập tức.

Thơ và mandat để như vầy.

M. NGUYỄN-HÒA LIÊN.
Pharmacie -:- Longxuyên. (Ville)

HÃNG ĐÓNG TÀU HƠI
của **BÙI-QUANG-ĐẠI** (Rachgia)

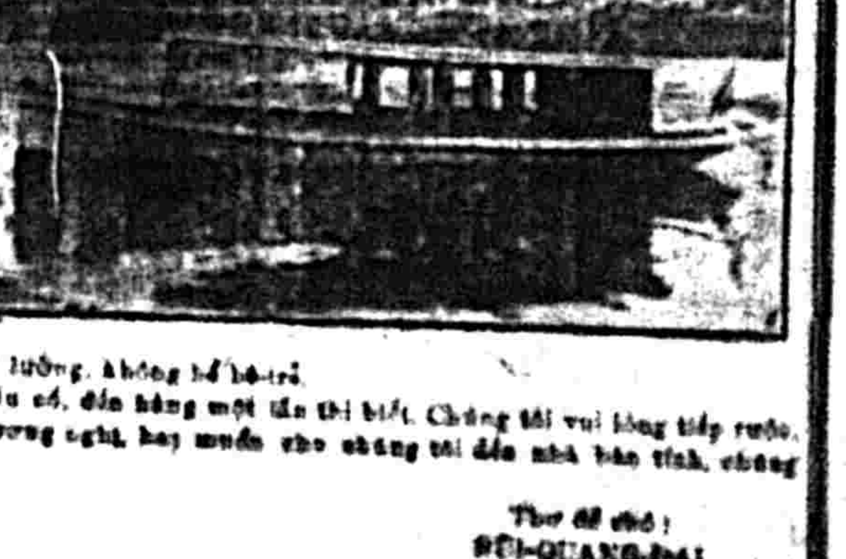

Hãng lập ra trong 20 năm, chuyên ròng nghề đóng tàu hơi lớn nhỏ đủ kiểu. Tàu để đi chơi, đưa hành khách. Để máy chạy bằng dầu lửa, dầu essence, và dầu cặn (mazout).

Đóng vỏ bằng sắc trắng; bằng giá-tỵ, tùy ý quí ngài muốn, kiểu rất đẹp, đáng nhiều ông vừa ý. Công việc làm kỹ lưỡng, không hề bê-trể.

Xin Quí ngài chiếu cố, đến hãng một lần thì biết. Chúng tôi vui lòng tiếp rước. Hoặc viết thơ thương nghị, hay muốn cho chúng tôi đến nhà bàn tính, chúng tôi đến lập tức.

Thơ để cho:
BÙI-QUANG-ĐẠI
Constructeur, Rachgia (ville)

BÉCÉ SPORT

CHÚA CŨA CÁC HIỆU XE ĐUA

chế riêng cho người Annam dùng

chủ nhơn : B. CANCELLIERI

Trữ bán tại : 37 Đường Bảy Ban

Rue des 7 Congrégations

CHOLON

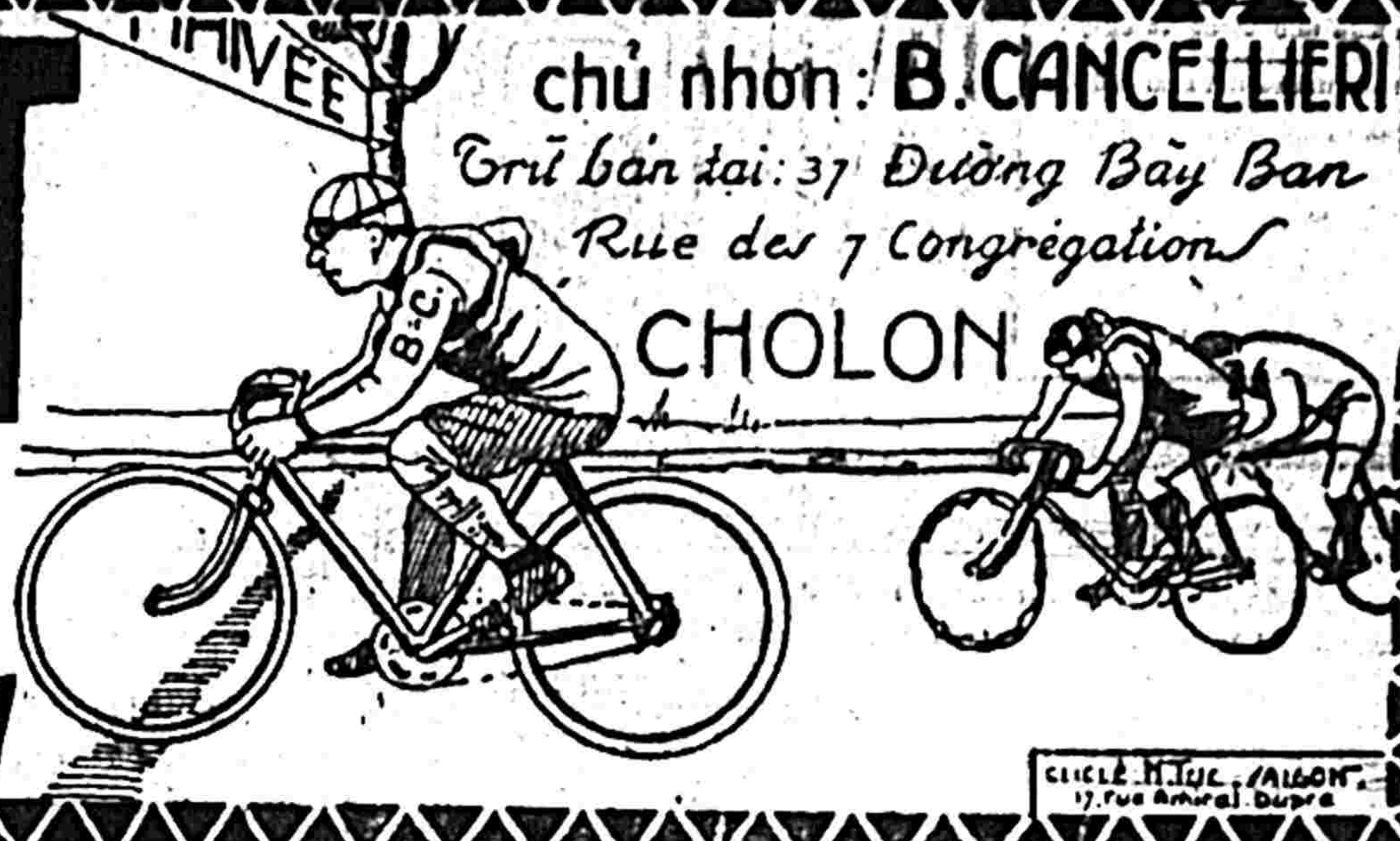

DỜI CHỖ RỒI.

Tiệm bán Hột xoàn FRANCOIS-SỰ đã dọn lại số 68 góc đường Bd. Bonnard và Filippini gần chợ mới Saigon, nơi nhà thương thí ngó xéo qua, gần nhà ngủ Nguyên-phong-Cảnh (chỗ căn nhà của Đỗ-văn-Mười bán hàng lúc trước).

Sẳng diệp khai trương M. FRANCOIS-SỰ hạ giá hột *xoàn* rất rẻ nội trong 2 tháng.

Cù là ? Cù là ?

***Mà* phải thứ thiệt không ?**

Thưa phải, dấu nầy của nhà thuốc « *NGUYỄN-VĂN-TRÍ* » ở *Mytho*, mới làm ra, và tại đó có bán đủ các thứ thuốc tây như mấy nhà *Đại*-dược-phòng langsa ở *Saigon* vậy.

Đồng-bào ta có nên ở lậu không

Nếu ngài nào vì quá ham vui mà thường mất giấy thuế thân bất kỳ lâu mau, muốn tránh tiếng « LẬU » thì mau viết thơ hoặc đến nhà Mr. LÊ-NGỌC-THANH dit THÂU mà hỏi cho đặng thứ thuốc LẬU và DƯƠNG-MAI, của hiệu TC-NGỌC-LIÊN ở HANOI, thì các ngài mau có giấy mới lại, và lại khỏi hại về sinh dục nữa, ấy là khỏi lo tiền mất tật còn, bấy lâu các ngài cũng đã nghe danh khắp cả ĐÔNG-PHÁP, thơ và mandat để cho đại-lý.

LÊ-NGỌC-THÀNH dit THÂU.

(Baclieu)

PHƯỚC NGUYÊN

Tailleur Modern

N° 14, Amiral Courbet. — Saigon

Tiệm tôi may y-phục Tây, Nam, đủ kiểu theo lối kim thời, *thợ các thiện-nghệ, thợ may tinh xảo, giá rẻ hơn các tiệm.*

Xin quí khách đến tiệm tôi, may một bộ mặc thử, mới rõ là lời tôi nói không ngoa.

PHƯỚC-NGUYÊN

Ecole Nguyễn-văn-Mùi

10, Rue Martin des Faillières en face de la gare de Dakao

Dạy học

1° Đánh máy viết (Dactylographe)

2° Làm sổ sách thương mãi (comptabilité)

Học-phí

Học viết bằng máy mỗi tháng...	8$00
Học làm sổ sách — ...	8 00

Học đủ ba tháng thì thiện nghệ.

Xin đến bổn trường cũng là viết thơ cho bổn trường mà thương nghị.

RẺ THIỆT RẺ ! RẺ THIỆT RẺ !

VALISES

Đủ kiểu — Bằng da

TRỮ BÁN TẠI HIỆU

Nguyễn-văn Trân

94-96, Bd Bonnard

SAIGON

TÉLÉPHONE : No 178

Quí-vị thương-gia

Quí vị thương gia và điền chủ ở Saigon, Cholon, Mytho, Thudaumột, Biênhoa cũng mấy tỉnh lân cận.

Vì sao mà mấy ông không thấy lời lỗ cho đành rành, như cái nhà buôn người Langsa vậy ??...

Và một hai khi phải bị khánh tận rồi mà không thấy, lỗ không hay là vậy...

Muốn tránh cho khỏi mấy sự đó thì quí ông hãy chịu tốn lối 30 p. tới 50 p. mỗi tháng, thì sổ sách ông, sẽ có một người Langsa trước học tại trường cao đẳng thương mãi ở Paris, lãnh bao hết và sắp đặt một cách kỹ lưỡng theo luật thương mãi.

Như vậy mỗi tháng thấy rõ ràng lời lỗ, nơi đâu, xài phí cách nào...

Xin viết thơ hay là đến tại nhà M. Nguyễn-phong-Tân « *Paris Modes Tailor* » 2 rue Sabourain mà thương nghị.

Lương-y Quảng Đông

Ông Hà-vi-Quang chuyên trị bịnh đàm, ho, thổ-huyết, tiện-huyết, nực thở, trúng phong, đau bại, hoàn thiên vì thủy thấp, các chứng. Trị bịnh con mắt và các chứng bịnh đờn bà.

Xin đến rước ông Hà-vi-Quang có bằng-cấp tốt nghiệp trường chuyên môn Y-học Quảng-đông.

Số 7 đường Marchaise
Cholon

Ra ơn cứu thế

Tại Chợquán có xuất hiện ra 2 vị rất hảo tâm, xin độc giả lưu ý.

1° Ông Trịnh-khánh-Ân số 77 đường Boulevard Galliéni cho thuốc thiên thời.

2° Bà Hà-minh-Phát (bà phủ Phát) số 85 đường Boulevand Galliéni, cho thuốc phong thuốc cuối.

Thuốc cho không lấy tiền, nhưng mà xin nhớ đem ve theo đựng thuốc.

Mấy mà được lành bịnh thì xin giới thiệu vào nhựt báo cho công chúng biết mà tìm đến mà xin.

Quan hải Tùng thư

Quan hải tùng thư xuất bản những cuốn sách sau nầy rất là có ích, xin anh em mua xem, để gây nền tự trị cho nước nhà.

1	Lịch sử nhân loại	0$25
2	Thế giới cường quốc [chánh thể	0 25
3.	Phụ nữ vận động	0 20
4.	Chánh trị nước Nhựt	0 17
5.	Xã hội luận	0 25
6.	Đông tây văn hóa phê bình	0 15
7.	Trí khôn	0 10
8.	Kinh tế học tiểu sử	0 25
9.	Văn minh Âu Mỹ	0 12
10.	Chánh trị nước Trunghoa	

Từ nầy về sau sẽ xuất bản mỗi tháng một cuốn, ai muốn mua lẻ hay mua năm, xin gởi thơ và tiền cho

Ông Đào-duy-Anh,
Quan hải thư điếm,
Quai Đông-ba, Huế.

NGUYỄN-VĂN-CHỨC

28, Rue Amiral Courbet

SAIGON

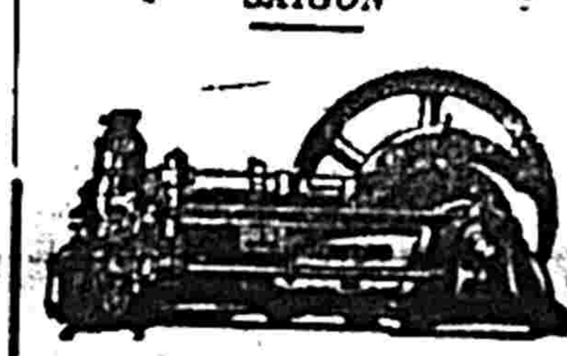

Thiện nghệ về máy xay lúa gạo, đã ráp hơn 40 cái nhà máy rồi đều đặng vừa lòng quí khách.

Máy xay chạy bằng moteur dầu Mazout hay là máy lửa chạm trấu, lớn nhỏ đủ kiểu, mua bán thật thà, bảo kiết gạo không nát và không hao, giá phải chăng.

Lời rao vắn tắt

(Petites annonces)

GIÁ TIỀN

MỘT TUẦN LỄ . . .	1p.50
HAI TUẦN LỄ	3 00
MỘT THÁNG	4 50
HAI THÁNG	7 00

Độc giả muốn gởi rao sự chi thì xin nói vắn tắt chừng được 6, 7 hàng chữ trong một cột báo thôi.

Kiêm-Thai dit Liêu-Quơi

168-170 Rue d'Ayot, Saigon

TÉLÉPHONE 420

Tiệm Kiêm-Thai dit Liêu-Quơi có bán đồ : 1° phụ tùng xe ngựa, 2° xe kéo, 3° đồ bắt kẻ, 4 yên cỡi ngựa, 5° Cao su đặt 6. Ống bơm bánh xe.

Lại cũng có bán các thứ bố cao su, làm mui xe hơi, bố-bông, bố-xám đặng may áo nệm xe. (Có lãnh lợp mui và may áo nệm cho xe hơi sửa, đóng, sơn các thứ xe.

Giao thiệp khắp xứ giá định phải chăng.

Chỉ giùm

Thuốc Thiên-thời rất thần hiệu, cho không làm phước

Mỗi năm tới tháng nầy trong dân gian hay mắc bịnh Thiên-thời, nhứt là miệt Camau, Giarai, Baclieu, bọn dân đi gặt mướn hay mắc bịnh ấy. Vậy nên tôi chỉ cho quí ông điền chủ các nơi, biết chỗ xin thuốc để sẵn trong nhà, phòng giúp kẻ nghèo nàn trong cơn lâm bịnh.

Thuốc ấy hiệu là « Tô-chúng-tất thắng-hườn » của tiệm Mộng-Lương-Đường n° 80, đường Đại-Ngãi (Soctrang) có toa về sẵn, dạy cách dùng ; dùng đâu khá đó, nên sở Thái-Y-Viện Saigon đã đảo nghiệm rồi và cho phép chủ-tiệm được tự-tiện chế ra để cứu người.

Vậy bất luận là lọ, quan, xa, gần, muốn hỏi giờ nào cũng được. Còn ở xa viết thơ đề chỗ ở cho rành, thì chủ tiệm chịu tiền gởi, gởi thuốc cho không.

Chúng tôi hằng chỉ mà cứu được mạng người, tưởng quí-ông quí bà nên chiếu cố đến, hơn là lập miếu cũng chùa, xin lưu ý.

Người chỉ giùm.
PHAN-ĐÌNH-LONG
(Ngã-năm)

NHƠN DÂN THẢM SỬ

MỘT CHỮ TRINH

Tác-giả : PHAN-ĐÌNH-LONG

Ngã-Năm (Rạch-giá)

« Giữ bản quyền »

(Tiếp theo)

— Hớt tóc cho mát mẻ, mặc quần áo vải cho sạch sẽ, cổ đeo một cái bài bằng cây, trong bài đề năm chữ : « Tú-Tài Quốc-ngữ phạm » thì đi cưới tôi được.

Hữu-Thiện nói : « Thím nói chi khó lắm vậy ?

— Anh nghĩ coi, chồng tôi vì đời mà chết, vì nói giống mà chết, nay tôi lãnh chức Tú-Tài chữ chồng tôi, ôm giữ đây, anh không có cái Tú-Tài Quốc-ngữ phạm như chồng tôi sao anh dám nói tới tôi.

Xã Thiện cúi đầu làm thinh. Chú nàng tắc aắc nói lớn rằng : « Mầy to gan thiệt, nói mích lòng thầy Xã sao.

— Thầy không sợ mích lòng tôi, tôi lại sợ gì ?

Hữu-Thiện liền hỏi rằng : « Tú hồi nào đến giờ, tôi có lời gì mất lòng thím đâu.

— Anh nghĩ coi, nồi tròn úp vung tròn, nồi méo úp vung méo, là một câu cổ ngữ lưu truyền, dạy người chớ vọt theo ý muốn, vậy mà nay thầy ỷ nhà giàu có, làm hương-chức, muốn đem cái vung Xã Trưởng mà úp lên nồi Tú tài tôi, còn không mất lòng tôi chớ gì ?

Hữu-Thiện nghe lời chua chát ấy, khác nào sét đánh bên tai, xủ mặt cúi đầu, từ giã ra về một nước.

Còn chú nàng cứ ngồi nói mãi, kể lể mắng nhiếc đủ điều, nào là chú cũng như cha, sao mầy dám cãi ông vải, mầy to gan lớn mật lắm, học theo Văn minh, nói theo Văn minh, rồi đây cực khổ đủ điều, gặp năm đói khát, đói cùng xương chớ văn minh gì ? mà đối co cái lẽ. Chú nàng kêu nàng tới đứng trước mặt mà nhăm nhia nguýt, cười, gằn, phát, hình Công-Chúa Đỗ Lư hèn gì không chờ được La-Thông mới xứng lứa.

Xuân-Huê khóc thưa rằng : « Thưa chú, phận cháu đây, nhụy rữa hoa tàn, ong chường bướm chán, nên cháu chẳng dám đánh người giàu có như vậy.

— Thôi tao biết rồi, đừng nói mãi với chú làm chi, người đó xấu lắm, nhà nghèo khổ lắm, không xứng đáng với cháu đâu. Để cháu lấy vua Siam vua Lao cho xứng đáng.

Xuân-Huê nghe chú mắng tức quá, nói không được, nên khóc dầm dề, chú nàng lại nói : Tao tức lắm, tức cho cháu lắm, tưởng đời quang gáy gánh, trọn đời om ấp mới sâu, ai hay đâu, còn có người giàu có nguyện kết tóc nối tơ, thì quí báu biết ngần nào, mà cháu Văn-minh quá, gục phức lời chú nên chú mắc cỡ lắm, tao nói thiệt, tao gả mầy cho thầy xã không được, thà ta chết cho xong, không lẽ mang tiếng một ông già bọc nầy mà nói gì chẳng không nghe, mặt mũi nào, còn dám ra với người ta nữa.

Xuân-Huê nghĩ thầm rằng : Chú ta cũng người có học, cớ sao có tánh ham của như vậy : ông Khổng-Tử có nói : « Giàu sang người người đều muốn, song không hợp lẽ mà được giàu sang, ta chẳng ở giàu sang ấy, nghèo hèn ai ai cũng ghét, song không hợp lẽ mà gặp nghèo hèn. Ta chẳng từ nghèo hèn ấy, quý báu thay ! lời nói đức Khổng-Tử. Vậy mà chú ta đành quên rồi sao ? Suy nghĩ sau trước đau đớn trăm bề, trách chú sao ham lợi bên mình mà chẳng biết cái nhục trước mắt, tôi lại nàng dọn bày hoa-quả lạy cha, lạy chồng. tỏ nỗi dục trong, khóc than chi xiết, sáng ra nàng vừa thức dậy, súc miệng rửa mặt xong, vừa thấy trước cửa có một cái thơ, ai bỏ hồi nào không hay, ngoài bì đề tên nàng khai khán, nàng lật đật mở ra xem, thì thấy mấy hàng chữ như vầy :

Xuân-Huê nàng ôi !

Kẻ trinh tiết ngàn chưa được một, người đồng tâm trăm chẳng có hai, dầu cho nàng so sắc so tài, ta cũng quyết nên duyên nên nợ, nếu ta chẳng được nàng làm vợ, thì ta không đành an phận thua nàng, xin nàng nên suy nghĩ kỹ càng, sau mới khỏi đem lòng hối hận.

Ký thơ :
H. T.

Xuân-Huê đọc đến đây, phừng phừng mặt đỏ, ực ực lòng vàng, chỉ qua làng Xã Thiện mắng rằng : người hăm dọa ta sao ? người đã ép ta sao ? ta nói thiệt thoát không qua cửa tục, thà chẳng tiếc mình phàm, xin phú với trời xanh, nguyện liều song mạng bạc.

(Còn nữa)

Saigon. — Imp. NGUYỄN-KHẮC, 103, Rue La Grandière.

Le Gérant : HỒ-VĂN-NGUƠN